

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 46.

У НОВОМ САДУ 13. НОВЕМБРА 1886.

ГОД. II.

ГРАЂАНСКА ВРЛИНА.

Грог и узвишен пред-а-ме је стао,
Оружан мачем и грачницом крина . . .
Ах, познајем га, и пре сам га знао,
Са светла ума, правде и врлина.
Сталан к'о стена, мудар као змија,
Он чува народ, он брани слободу;
Чело му ведро, а поглед му сија,
К'о јасна звезда на небесном своду.
Он тиранина мачем повргава,
Он белим крином роба увенчава.

У мудрој збору народних отаца
Разговор његов пристојно жубори;
Да, он је једнак и кад клетве баца,
И када речи благослова збори.
Свештеник правде он неправду гони,
И мирно сноси клевете и руге;
Не ружи никог, нити сузе рони,
Када га пљују господа и слуге —
И што да сузом своје лице роси,
Утеху који у грудима носи?

Ја га познајем пре много столећа
Од како служи правди и врлини:
У дворанама државничких већа,
У древној Троји, Риму и Атини.
Видио сам га у мору пламеном,

9. Октобар 1886. год.

Што горду Москву у пепео створи . . .
Он беше већи у пламену њеном,
По цар велики, са којим се бори.
Његове трубе само успех звоне
Под заставама Марса и Белоне!

Он младост пази. И дарове неба
Очинеки — нежно у душу јој сади:
Одважност лава и чистоћу Феба,
Украсе сјајне у грађана млади.
Речју и делом он увек предњачи,
У светој служби отаџбине своје;
Речју их крепи, а делом јуначи,
У страшне дане да одважно стоје
Бранећи народ и његова права,
Кад бура бесни и кад игра глава.

Сутон се хвата . . . И нејасне сени
У танкој магли сливају се редом;
А он је тихо приступио мени,
Но туга беше на лицу му бледом.
Још никад није тако мрачан био,
И нашто брига и бледоћа ова?
Ах, ја сам вид'о, макар да је крио,
Траг на рукама од хладних окова . . .
Изроди нек се тога знака стиде,
Он, нема сумње, из иде!

Војислав.

АРАПОВА ОДАЈА

У КУЛИ СМАИЛ-АГЕ ЧЕНГИЋА.

ИЗ БЛАЖУЈСКЕ ПРОШЛОСТИ. *)

Укло широко Блажујско поље, а по њему
се лелуја плодна пеница. Хладна Босна
пунитећи преко стијења и камења раз-
играла своје валиће а они тихо жуборе. Од

Сарајева пири лак вјетрић па се на Игману
зауоставља, а Илијинско сунце прижегло, да ни
рибица не смије горе на воду, већ тражи и
бјежи у дубине међу хладне стијене.

На ливади Смаил-аге Ченгића жање лијепа

*) Блажуј је сеоце три сахата од Сарајева. Тамо је била кула, (а и данас леже развалине), што је видео Смаил-ага Ченгић, који је погинуо у Дробњаџима. Она читала околина са многим кметовима, Србима, била је његова. Кула је видана, као што ми приповиједаше један стари Србин, његов бивши кмет, о великој колери, а то је око год. 1836. Б. Н. В.

Ђурђија, јединица Тодора, кмета Смаилова. У руци јој лаки срп, а по глави се покрила везеним јаглуком, да јој врело сунце не опали лијепога лица.

Засукала рукаве од бијеле кошуље, раскопчала пуна недра, па се на лабудовом врату сјаји низ жутијех игрмилика.

На читавом пољу све је мирно, па и сама Босна као да је за тренутак зауставила своје валиће, да чује лијепо Ђурђијино грло, да јој из пјесме прими дјевојачке јаде, па да их собом однесе далеко, далеко...

„Не чудим се мраку ни облаку,
Нити Босни, што се често мути,
Већ мом драгом, што се на ме љути.

А тако ми мојијех очију,
Нијесам му ништа учинила,
Већ другога очим' погледала.
Ако сам га очим' погледала,
Нијесам га срцем севдисала.
Очи вода гледају свакога,
Срце пеће, већ тебе једнога.
Ако ми се томе не вјерујеш.
Ја ћу ићи на највише брдо,
Све ћу брдо сузам окапати,
Сарајево јадом опасати,
Севдахлуком облак савијати,
А уздахом воде замутити;
Тужити се дрву и камену,
Да си мене, драги, оставио.“

»А што, Ђурђијо, пјеваш тако жалосно?«
Трже се Ђурђија а срп јој испале из руке.

»Је ли те севдах изневјерио?«

»А откуд ти, Илија?« упита Ђурђија младога момка, а по лицу је обли румен.

»Дошао сам, да ти помогнем, — да заједно жањемо.«

»Е де, кад ти је шерам.«

»Како је, Ђурђијо, у тебе лијепо грло!«

»Бог ми га дао.«

»А реци ми, Бога ти, што си онако жалосно пјевала?«

Не рече Ђурђија ни ријечи, већ навукла јаглуку боље на очи, да је оне не издаду.

Ућута и Илија, сагао се, па жање. Лете српови у руци Ђурђијиној и Илијиној, а класје се доле преваљује.

»Ала грије сунце! Је ли и теби, Ђурђијо, врућина?«

»Баш ми и није плахо врућина«, одговори Ђурђија, па се на Илију насмија.

»Хајде, остави срп, па сједи, да се мало одморимо.«

Оставине српове, па сједоше на врућу земљу.

»Хајде, Бога ти, Ђурђијо, тако ти жив, ко ти је најмилији, реци ми, што си онако жалосно пјевала?«

»Прођи се, Илија, не могу ти казати.«

»А што, по Богу, Ђурђијо?«

Ућута Ђурђија, оборила очи, па узела срп у руке, те му гледа сјеченице.

»А што си оно пјевала, да те драги оставио?«

»Та знаш, Илија, оно је само беспослица; пјесма кд пјесма, а ја је научила, па ми је врло драга.«

Ућуташе обоје, а иза њих у шеници зајева препелица.

»Чујеш, Ђурђијо, како пјева препелица?«

»Ја; слатко јој грло; вријеме летини.«

»А кад се збере летина, шта ћеш ти онда, Ђурђијо?«

»Што и друге дјевојке.«

»Па зар ћеш зимовати у свог оца?«

Ђурђија га стидљиво погледа, обори лијене очи и ућута.

»Кад се збере летина, ја ћу у Сарајево код нака бега, да служим.«

»А што, по Богу брата?« упита Ђурђија, а уснице јој мало задрхташе.

»Ама, знаш, Ђурђијо, нешто ми је овдје на селу криво.«

»Па ти си доста згодан, имаш од чега живљети, па што би ту будалаштину чинио.«

»Хвала милом Богу, имам шта појести и попити, а имам нешто и ајвана, али немам овдје свога рахатлука.«

»А ти га себи начини,« једва промуца Ђурђија.

»А бога ти, Ђурђијо, казуј ми право, би ли ти самном рахатлук правила?«

Ђурђија оборила очи, па шути.

»Би ли, Ђурђијо, пошла за ме? Ја сам тебе давно бегенисао, а пазили смо се још из дјетинства.«

Ђурђија још једнако шути.

»Ма, бона Ђурђијо, немој ме мучити, већ казуј, да ли ме волиш?«

»Па ти си, Илија, видјео, кад смо по сјелима ишли.«

»Ја нијесам сигуран, јер су дјевојке пуне алчаклука, па ће ласно обманути.«

»Нити ти мени, па ни ја теби љешнег и бољег знака не дадох.«

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

»Ево, Ђурђијо, хоћеш примити прстен?«

Ђурђија се на њега насмијеше.

»Ево, ако хоћеш, прими, па кад зберемо летину, зваћу попа Стијепу, да нас вјенча.«

Ђурђија пружи руку и узме прстен, па га метне у њедра, а Илија диже сарук с главе, па се упути својој кући, а кад је био до куће, окрете се и погледа на ливаду, гдје Ђурђија жање, а кроз душу му заструја пјесма:

„Неранца је накрај раја расла,
На џенем је надносила гране.
Ту ми горе три дилбера млада:
Једном горе руке до рамена,
Другом гори лице до очију,
Трећем горе обје очи црне.
Коме горе руке до рамена,
Они био остарелу мајку,
Коме гори лице до очију,
Они гледа жена код мужева,
Коме горе обје очи црне,
Они љуби злато невјенчано.“

II.

У Смаил-аге Ченгића два су сина: Рустан и Тахир-бег Ченгић

Нит је вук горег гониоца, нит је Србин већег душмана имао од три крвника, три Ченгића.

Присвојише најбољу земљу, ухватише главни друм, подјармише око десет кметова, па кад љето прође, а летина дође, а три Ченгића, као три пустихаје, заређају по раји: »Харач, рајо!« А раја мора дати и пошљедњи комад хљеба, што га је за зиму оставила, да јој чељад не скапа од глади, да се шире бегови, да тутун пале, да каву срчу, да питу кувају и да коња јашу.

Дође велика колера. Стаде давити и старо и младо, слабо и пејако, а Ченгићи намислили да граде кулу у Блажују под Игманом. Ни кола не плаћају, већ јадна раја вуче дрвље и камење, све о својој храни и о своме новцу.

Сазидаше кулу, што је нема надалеко. Извадише јој основ од камена до под кров. Кад је била кула готова, онда Ченгићи позову бегове, своје познанике на част. Јело се и пило три бијела дана.

Кад је прошло три дана, позове Ченгић своје госте, да му разгледају земљу. Обиђоше све кметове, прочитахше се свугдје, пише и једоше. Навратише се и у старога Тодора, оца Ђурђијина.

Изнео је Тодор срцазу пред кланицу у шљивик а бегови посједаше.

Носи Тодор ракију а Турци пију; вуче Тодор кајмак и мед а Турци ију.

»А Бога ти, Влаше,« упитаће Ченгић, »је ли ти дорасла шћер.«

»Та да опростиш, ага,« одговори Тодор, скрстивши руке на прси, »још је лудо дијете; по васцијели дан иде за козлићима.«

»А што је не спремиш мени у конак, да ми носи млијеко?«

»Ама, газда, бојим се паса, да је не раздеру.«

Ућуташе опет Турци, па пуше своје чибукке.

Од некуд несрећа нанесе Ђурђију.

Распустила русу косу, па плетенице уплела са игрмилуцима. Бијела јој кошуља покрива вито тијело, а са десне је стране од доле подигла мало, да јој се не цијена о грању, кад се вуче за козлићима по шуми; пуначка јој нога вири а на њојзи лаки опанчићи. У руци јој паличица па пред собом гони јарад и козлиће.

Кад је угледаше Турци, скаменише се са Ђурђијине лепоте, а кад их још Ђурђија страшљивим погледом из оног црног ока погледа, испале им чибук из уста, сташе се међу собом згледати, а сваком је на лицу писано било, што им зајудише пакосне душе.

Ђурђија не рече ни ријечи, већ са друге стране угони јарад у кланицу, затвори врата, па као без душе одлети низ брдо право у шуму.

»А ну, Влаше,« поче Ченгић, »што ти нама слага, да ти је шћер још лудо дијете?«

»На моју душу, ага, још је лудо дијете, ма је само нешто плахо брзо израсла.«

»Сјутра ми је спреми са оканицом млијека.«

»Ма немој, добри ага, љубим ти господску руку, како би ти је слао, кад је зазор и срамота; ко ће је онда узети; а на моју душу, ага, немам никог, већ њу једну.«

»Не бенетај толико, већ је сјутра спреми мени у конак. Ако је лијепо спремиш, неће ти бити криво, бићеш субаша над свијем мојијем кметовима; ако ли ми је лијепо не спремиш, знаћеш, шта те чека.«

»А немој, лијепи ага, не руши ми куће из темеља; погазићу образ и поштеће пред људима, нит ће ме које звати на братске зборове нит на мушке договоре.«

Не рече Турчин ни бијеле, већ га општро погледа па са својим беговима оде.

Стегну јадни Тодор срце; та да је од камена, мислиш, распало би се.

Уђе у кланицу, а Ђурђије нема. Оде у кућу

али је и тамо нема. Оде више куће па завиче:
»Ђурђија! О Ђурђија!« Не доби никаква одзива, а дрхтави старчев глас разлијегаше се по шуми, бријегу и дољи.

Уђе опет у кућу, па се окреће. Завирује у сваки буцак, у пећ, да се није гдје скрила; оде на кланицу, преврну сијено, али је нигдје нема.

Опет оде иза куће па завиче:

»Ђурђија! О Ђурђија!«

Али од Ђурђије не би никаква трага. Ђути бријег, ђути доља, а ко знаде за старчеве јаде!

Врати се пред кланицу, узео ону серпазу, па на којој му душман сјеђаше, па је однесе у собу.

У кланици врене козе, нема Ђурђије, да им донесе грања, да преко ноћ брсте.

Изишао Тодор на двор; радио би, али не зна шта. У руци му сјекира, пошао је у шуму, да пасијече грања за козе, па је тако са сјекиром у руци сео на праг од кланице, а иначе набрано чело као да је у ови мах још више бора добило.

»Боже и света Богородице, будите ми на помоћи!«

Прекрсти се стари Тодор и горко узданувши устаде и пође у шуму, да пасијече грања.

Кад дође иза куће, опет завиче:

»Ђурђија! О Ђурђија!«

Застаде још мало, да чује, неће ли се Ђурђија одазвати, па кад не доби никаква одзива, пребаци сјекиру преко рамена, па оборивши клонулу главу, спусти се полако низ брдо у шуму.

Већ је одавна сунце село, и у мрачно се рухо одела поља и шуме, а брда изгледају у тавној ноћи као страшила, кад се стари Тодор са бременим на леђих вратио кући.

Довукао је грање до кланице, па га спусти доле и сјекира оста међу њих, а он сједе на праг, да се мало одмори.

А гдје ће јадник да се одмори, кад му мука душу мучи!

Врече козе у кланици, а стари Тодор кад се сјети њихове ранитељке, као да му нож прође кроз срце.

Скочи горе, па оде иза куће, те стане гледати у ону тавну ноћ, преко шума и долина.

»Ђурђија! О Ђурђија!«

Али Ђурђије нема. И други пут је старац довикивао, али не би ништа. А кад трећи пут довикну, издаде га глас, зар од боли, а пошљедње гласове разнио је ветар по тавној ноћи.

Да је било кога уз Тодора, видјео би можда

прву сузу, што јадник у своје вијеку пустио. Еј, та боли то јадног старца! Колико воли своју јединицу, опет би волио, да је сахрани, него да види, да баца свој образ и поштење бијесном псу под ноге.

Врати се Тодор и намири козе, па оде у кућу и наложи мало ватрице на огњишту, те сједе крај ватре и стане премисљати.

Не прође дуго времена, а по двору се нешто шумка, баш као да је какав хрзуе. Осјети то Тодор, па изиђе на двор, али не виђе ништа.

Стајаше неко вријеме тако, па ће послје довикнути:

»Ђурђија! О Ђурђија!«

И још није ни довикнуо, а Ђурђија се помоли иза кланице.

Блиједа је била а све нешто зазире.

»Јесу ли још Турци овдје?« — упита.

Не рече јој отац ни ријечи, већ је ухвати за руку и одведе у кућу па затвори врата.

»А гдје си била, кад сам те ја довикивао?«

»Тамо у шуми, више извора у оној букви.«

»Па што се нијеси одазвала, кад сам те толико довикивао?«

»Мислила сам, да су те Турци сиили, да ме довикнеш, па да ме њима предаш.«

Оборио Тодор главу а Ђурђија гурне у ватру, да свом оцу што за вечеру зготови.

Вечераше а Ђурђији већ прешао страх, јер видје, да су отишли Турци; па би скоро и да запјева. Та скупљена је летина, за двије три хефте доћи ће Илија по њу, па ће послје слатко уз њега живовати. Та цура га плахо бенгисала.

Шути стари Тодор, шути, док ће послје:

»Ђурђија! Поруши се наша кућа; изгубих образ пред свијетом.«

»А што, бабо?« упита Ђурђија, а сва преблијеђе, јер се одмах јаду досјетила.

»Тешко мени стару, а још теже теби младој!«

»Ма шта је, болан, говори!«

»Заповједио ми је бег, да те сјутра опре-
ним њему.«

Цикну Ђурђија па се стропошта на кревету, што бјеше крај ватре.

Видје стари Тодор своју јединицу, гдје се мучи, што ће образ и поштење изгубити, па му пођоше горке сузе низ набрано лице.

Лежи Ђурђија, па чупа своје косе, а отац јој не умије у помоћ да притече. Ама гдје ће јадник, кад и сам помоћи треба!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

»Прођи се, Ђурђијо, кукања; нема ту за-
помагања, већ . . .«

»Да бог да проклет био, бабо, ако ме њему
издаш! Волијем најгоре муке мучити и на њима
умријети, него свој образ и поштење изгубити!«

»А, моја шћери, знаш, која је псина бег;
многе сам муке премучио, ама нијесу биле оваке.
Ласно ми бјеше с Турци се инадити, ласно ми
бјеше с њима се поклати, ама кад ми раскона
кућу и погази образ и поштење, то не могу
преживљети. Волијем, да ме на колац набије,
него да видим, да ми је кућу раскопао. Знаш,
Ђурђија, шта нас обоје чека, па не било ти
просто мајчино млијеко и моја мука, ако изгу-
биш свој дјевојачки образ и поштење.«

»Ја идем да бјезим, да ме душман не ух-
вати.«

»Немој, Ђурђија, сад, већ кад зора сване,
а ти хајде с Богом, а ја ћу остати, па шта ми
Бог даде, једном се мора мријети.«

»Ја ћу пут Сарајева, па у Чајниће, а ти
јави Илији, па ако га је воља, нека дође за-
мном.«

Тако уговорише отац и шћер.

Легосе да спавају. Али гдје ће сан на очи!

Није још ни зора сванула, а око куће То-
дорове нешто шушка, као кад вук гази преко
лишћа и грања да се увуче до куће и кланице,
па да уграби које јање, јали што друго.

Нико се јаду не осјећа.

Још неће ваљада ни зора синути, а сунце
ће крваву дану очи отворити, да гледа покор
и несрећу у Тодорову двору.

Устаде Тодор и Ђурђија, бацише крст на
се, помолише се Богу, како је већ које умјело,
па изиђе Тодор на двор. Али тек што је отво-
рио врата, грунеше наоружани бегови кавазу у-
нутра и завикаше:

»Гдје ти је шћер?«

Врисну Ђурђија, па кроз Турке пројури, те
полеће низ брдо да бјежи и била би утекла,
али су у женске слабије ноге па не могоше
мушкијем утећи.

Ухватише је, метуше је међу себе, па је
поведоше у нову бегову кулу.

»Бабо! Бабо! Илија! Илија!« — викала
је Ђурђија, отимајући се, али је јача сила са-
владала те је одведоше, тек само што се још из
даљине чуо одјек.

А Тодор? Еј тешко оном, ко се назове
оцем, па још кад га овака судбина и несрећа
снађе! Онemiо је па не зна да говори, нити
може ногом да макне; угочио се па гледа, гдје

му јединицу шћер воде. Као овцу кад воде на
клање, тако његову шћер воде на грозно мје-
сто, гдје ће изгубити оно, што се не да ни бла-
гом ни мудрости стећи ни купити. Тек кад се
мало разабра, видје да нема Ђурђије, те полети
своме несуданом зету а Ђурђијином вјеренику
Илији, да му каже, шта се догодило са Ђур-
ђијом.

III.

Стоји кула Ченгићева под Игманом, као
соко на стијени. Опасана је зидом, а сам је
голи камен, да га не би цареви топови могли
порушити.

Капије држе гвоздене алке, а изнад доњи-
јех се подрума уздижу осам одаја, по којима
бијесни бег шеће. На прозорима су демири,
а преко њих су превучени ситни мушеваца.

Све је то раја знојем, крвљу и сузама ка-
мен по камен вукла, камен по камен слагала,
док се није ова кула подигла, да буде сигур-
није мјесто, гдје ће јадна раја још оно мало
осталог живота да остави.

У одају, што је западу била окренута, за-
творили су Ђурђију. Слуге су је служиле, ну-
дили су јој да једе штогод хоће, а Ђурђија је
сјела на миндер и горко клела и они дан, кад
се родила.

Превалило је подне, а њој нема никакве
помоћи, што је очекивала. Сваки је час изгле-
дала, да се отворе врата и да јој се милост
укаже.

Али од кога очекује милост? Зар од бије-
сна Турчина, коме очи горе страшћу; који не-
ма милости спрам никога; који иде само да
угове неситим жељама свирена срца.

Скоро ће и сунце да сједне. А Ђурђија
провукла главу гроз демир, па кроз ситан му-
шевак гледа, како сунце оставља златне тра-
гове. Очекује Ђурђија ноћ. Зар се нада, да ће
је Илија избавити?

Спустила се ноћ. Све спава и све је мир-
но. Слуге се бегове тегле на меким душецима.
Само Смаил не може да заспи; страст му душу
мори а срце му гори. Не спава ни лијепа Ђур-
ђија. Та она чека, да је избави Илија.

Већ је и јација прошла а бег узе мали
жијак, па тихо прође кроз одаје и дође до
врата, иза којих је била Ђурђија затворена.

Одврне браву, па уђе унутра, а за собом
опет затвори врата.

Ђурђија се трже, видје бега па сва претрну.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Полако умиљавајући се дође бег до Ђурђије, а она јадница се збила у једно ћоше.

»Цанум влахиње, како си красна као да те хурија родила!«

Усправи се Ђурђија па оштро погледа бегу у очи.

»Таман си створена за беговицу, а не за рају« — рече бег и остави жијак па пећ.

Ћути Ђурђија, па оштро погледа бегу у очи.

»Вала никад нијесам видјео ваке лијепе влахиње, као ти.«

И повуче је на миндерлук.

Ђурђија се снажно одупре а бег ју пусти.

»Како те моје очи видјеше, лијепна влахињо, на мах остадохе на теби. Хајде се потурчи па остани у мом харему, да будеш беговица и да те раним медом и шећером.«

»Молим те, беже, господару мој, на час теби части и господства, пусти ме само моме сиротоме бабу.«

Насмија се Турчин, па се приближи Ђурђији и хтеде је помиловати по бради, али га Ђурђија снажно одгурне од себе, да је три корака од ње одскочио, а у томе плану пушка са двора кроз прозор. Прво једна, па друга, обадвије пробију шише, али никог и не ране. У томе Смаилове слуге излећеше, зачу се нека галама. Пуклоше још неколико пушака, па се све умирило.

Тада Ђурђија помисли, да су јој слуге јали оца јали Илију убили. Врисну и полеће на Ченгића:

»Проклет да си, харамијо! Да Бог да у овој

кули не видјео смрти, пити те ова земља примила у се!...«

Хтеде још нешто да каже, али се запалише бегу очи, зграби јадну Ђурђију, жијак се угаси

Паде Ђурђији образ и поштење!

И данас се простире Благојско поље, ливаде се шеницом лелујају, али нема више Ђурђијине руке, да шеницу жање и да пјева, да и тице застану, па да је слушају. Нема више Илије, да Ђурђији помогне жети.

Паде Тодор брапећи свој образ, паде Илија отимљући своју вјереницу а Ђурђија пађе смрт у хладној Босни. Вали је однијеше, Бог зна, гдје ће јој гроба бити!

А Смаил ага Ченгић?

Бог му је платио. Остави своју кулу и отишао у Херцеговину те у Дробњацима му једног дана под шатором одсјекоше главу.

Нема ни пуних педесет година, како је кула сазидана, а данас су развалине. У њој нема живе душе, само што кравари, што чувају краве, кад их непогода снађе, угоне своја говеда у кулу Ченгићеву.

Показаше ми ону одају, у коју је Ђурђија била затворена, рекоше ми, да се зове »Арапова одаја.« И нико није смио у њој препонити, јер веле, по цијелу се ноћ чује нека вика као клетва.

Када дуне вјетар од Сарајева, заљуљају се труле развалине Ченгићеве куле а кроз пукотине завивжди ваздух, а то звијдукање изгледа као клетва, јад и плач јадне раје.

Божидар П. Вршчанин.

ГАЗДА-ЛУКА.

(ПЕТЕФИ.)

Уда тако журно, газда-Лука?

»Идем у бирц... сто јој њених мука:

Жена ме је наљутила здраво,

Зато идем баш у бирц управо.

Нег је сретна, што сам плаг'о ома,

Те не могах да останем дома,

А било би, било чуда, јао:

Бих јој поган језик ишчукао!»

* * *

Да зле жене и — слушкиње горе!...

Шта по селу само не говоре:

Не би, веле, иш'о газда Лука,

Ал га жена хтеде да — чибука.

Газда Лука седи, пије...

Већ је ево и време јације;

Сад тек уста и кући одшета —

Сад ће бити тамо сијасета.

Ал где ево, већ се натраг ври'о,

— Ваљда ј' слатко оно вино црно?

»Опет жена чантрати ми узе,

Али сам јој и натер'о сузе!

Сад ћу пити, док ми мира не да —

Нека пукне бештија од јада.

* * *

Опет поган, слушкиња проклета...

Већ сам сутра слушао од света:

Није газда-Луки до бокала

Већ га — жена — метлом истерала.

Б. Брачић.

МИЈА БРОДАР.

П Р И П О В Е Т К А И З Б А Н А Т А .

НАПИСАО МИЛУТИН ЈАКШИЋ

(Наставак.)

Дописи, „припослана“ и друге ствари.

Прошло од црквене скуштине неколико недеља.

Парохијал се купи по селу, а о школи и парохијалној кући нема ни разговора. Јест кад уједаред, ал подиже се око њих велика прашина у белом Сумраковцу.

Једне недеље после подне добије грк Совра Надрикнугић новине. Узме с тезге жуте наочари, што му их је његова госпођа Маца на вашару од једног Крањца купила, натаче их на нос, и стаде онако издалека разгледати, шта је најзанимљивије. Почео је одстраг.

Одједаред мал те му наочари не спадоше с носа, и то не, што му нос можда не би био згодан за наочари (баш напротив био је као скројен и згодан за свашта), већ од чуда и изненаде. У томе броју био је допис из Сумраковца.

„А гле, а гле, људи“ узвикне грк Совра људима, који се скупили у његову дућану на разговор „метли поп-Милоша и учитеља у новине.“

„Не може бити,“ рекоше људи.

„Шта не може бити, ево слушајте,“ и грк Совра стаде с министарском важношћу читати:

„Сумраковац 20. Септембра 187*. Чекали смо, да се нађе вештије перо, да изнесе пред наш свет, шта се догађа у нашем малом селу, али кад нико неће, ја се латих пера. Жао ми је, што вам одавде, високопоштовани господине уредниче, немам ништа лепо јавити. Наше свесно и родољубиво општинско поглаварство предложило је у црквеној општини, да се подигне нова школа. Сви су скупштинари били вољни, да приме предлог, да се није нашао ту наш млади парох М. П. и учитељ П. Р., који су осујетили ту заиста племениту намеру. Тај њихов поступак заслужује најстрожију осуду. Но знамо ми, куда циљају та господа. . .“

„Баш тако стоји?“ чудило се газда-Сава.

„Од речи до речи.“

Чудили се људи, и било им неправо. Гле ти, како осрамотише поштене људе. Поп Милош је попа на свом месту, а и учитељу нема замерке.

„Право имају,“ рече чича Срета, „шта ће нам школа? Издавати толики новац, а свет задужен до грла. У старо време није било ниједне школе, па је свет боље живио. Подигли смо школу, да свет на нас прстом не пружа. Е, сад није доста једна, траже још једну. Да подигнемо две, тражиће и

трећу, па докле тако? Право имају попа и учитељ, нек не даду.“

„Е да, није то тако“, рече грк Совра с важним лицем. „Требају нама школе. Без школе нећемо никад дићи главе. Не знате ви ниједан, што су учитељ и попа били против нове школе. Знају они, шта раде. Еј, та мени је само жао, што нисам могао бити на скуштини, а ја бих већ био казао кнезу Иви и нотарошу, да би се све освртали. Ништа, ништа, доћи ће они мени под руку.“

У дућану заборавили на сву светску политику те су нагађали, ко је писао допис.

Један вели: овај. Други: није тај, него овај.

„Ајак,“ рече грк-Совра, „то је писао касир, и нико други.“

„Дакле он? И биће.“

Сви се сагласише, да је допис морао писати касир Глиша Павловић. Глиша је по рувету трговац, по трговину је већ поодавно одмахнуо, па се одомаћио у варошкој кући. Имао је иначе лепо имање, те је поред касирства економисао, но права му је титула „господар Мипа.“

Он највише с нотарошем барата, па ће га бити нотарош подбб. Казао му ваљда: Хајд, да натремо попи и учитељу мало рена под нос, кад су га већ тако високо дигли.

Пукао глас о допису по свем селу.

Грк Совра се често шетао по дућану и љутио се, па је нешто намислио. Кад је био у бирту, плуноу му је кнез, бајаги нехотице, чак пред ноге. „Хајд, хајд, кнеже!“ мисли Совра у себи.

Кнез се у бирту тако грохотом смејао, да се чуло чак до грк-Совре у дућану. „Хајд, кнеже, хајд!“

Поп Милош и учитељ смејали се а мало се и љутили, а њихове госпође врло су живо мењале мисли.

Поп Стева, — чекајте, шта је он радио, — да, збиља, он је економисао, и ни у шта се није мешао. Покаткад би само тешко уздахнуо, да би се и небо ражалило, што су свештеници тако слабо наплаћени. И онда још цео свет зинуо на њих: што, не знам, не придикују и не уче народ. Шта да им придикује, кад га не слушају, и ко ће сад учити народ, кад је народ паметнији од попе? А најпосле, како га плаћају, онако их учи.

Тако је изгледала слика, којој је лице обележавао онај допис, но нашло се и наличје и то наличје, које је канда много јасније приказивало прилике сеоске.

Није прошло много времена, а изађе из Сумраковца и други допис.

И тај допис почиње отприлике као и онај први: „Чекали смо, да се нађе вештије перо, да изнесе пред српски свет голу истину, али кад нико пеће, ја ћу.“ Почетак је био дакле сасвим налик на онај први допис, ал онамо даље, бог-ме, сасвим се друкчије гудило. Било је ту свачега. Прво је бранио нови дописник попу и учитеља. Попа и учитељ, вели, право су имали, што су одбили предлог о подизању нове школе. Зна се, шта је мислио нотарош — мислио је комуналну школу. Тај је налог њему дао солгабиров, да нас полагајко помаћаре. Но чуваће се, вели, село, таквих пријатеља, што хоће школу бадава да зидају. Затим се дописник окомио на поглаваре. Прво им је обесио о нос нову варошку кућу. Шта је ту новца утучено, могла би се вармеђа сазидати. Дабогме да мора много коштати, кад један прозор толико и толико кошта по гласу рачуна, које нико није видио. Проневерава се општински новац, земља општинека издаје се неправилно под закуп, рачуни се не предају, са општинским пословима води се читава шпекулација. Но највише је још нападао на нотароша. На њега је натоварио многа недела. Прво: како много иште за рекламације и контракте; како је овог и оног преварио и истерао из куће, а кућу на себе превео; како хара и упропашћује општину. Да откуд би имао толико добра, већ од варања, отимања и каматарства. На народ виче, као да то нису крштени људи... све, све, као да је дописнику чича Срета казивао у перо.

Е сад се тек дигла права граја. Новине су летиле из руке у руку; све се живо отимало, да прочита допис. Старији људи узели су унучад, која је знала читати, да им сроче допис, па се крстили и чудили, одкуда ти ђаволски новинари све дознаду. Па гле, како ће Сумраковац да изађе на глас. Цео бели свет ће да зна за њих и њихове поглаваре.

Одмах се још две-три писмене газде претплатише на новине. Веле: кад се ту тако пише, онда за њих вреди платити.

У варошкој кући одмах су погодили, ко је писао допис. Грк-Совра. Тако он обично и говори. А друго, пре он није бог зна колико баратао са попом и учитељем. Хајд, добро се пазили, али њихове жене нису одлазиле једна другој. А сад се дигла главом грк-Совриница у лила-свиленој хаљини младој попадији у посету. Ту се наша и учитељка. Оговарале су бележниковицу, оцрниле је, да је ни Бегеј не би опрао. Њажу бар тако, а лако може бити истина.

Одмах у идућем броју повина изађе „Припослано“ од нотароша и кнеза, у коме се „најсвечаније огра-

ђују“, да су они хтели комуналну школу, и уједно позивају дописника, да изађе с именом на среду и докаже своје тврдње, иначе га држе за клеветника и одбијају његове клевете с гнушањем.

Грк Совра напише још дуже „Припослано“, изиђе с именом на среду, наведе још њихових неколико недела и позове их, да га туже, ако мисле, да је он неистину у новине метнуо.

Омраза и непријатељство све се већма раширивало међу Сумраковчанима. Почеше се правити партаје. Противници се свуда грдили, а кад се сретну на сокаку, прође један поред другог, као поред турског гробља.

Кнез се клео, да ће се по што по то осветити својим душманима, а највише грк-Соври. Њега већ не може очима да гледи. И попи ће гледати да подметне ногу, а с учитељем ће већ лако.

И народ се почео кретати. Говорило се против нотароша и кнеза. Устали би, да их збаце, али ко ће им доскочити, кад су силни, кад имају у велике господе јаку заветрину, а сви од њих зависе. Зато се понајвише само шапуће против њих.

Него, што је најжалосније било, и сиромаш попу Стева дошао је у новине. Мало га није капља ударила. Каже се у допису: А поп Стева могао би боље пазити на своје владање. Хоће покаткад и да се насуче, па да уради, што његовој одећи нимало не приличи.

Ох, љутио се, љутио поп Стева. Није могао ни да вечера, ни да пије вина. То је страшно! Па баш и ако се напије, и он је, за Бога, човек. Бадава, бадава све. Свему су криви Грци и новинари. Они премудри ловци седе поваздан у дућану крајцарајући, па од дуга времена све о сплеткама и о злу мисле, а они други, новинари, с празним новинама штампају, што им се год откуд пошље. Баш ће о том да придикује, и онако није скоро. Та то су прави расколници, то су опасни људи, бунџије су то.

Поп-Милоша није више бегенисао. И дотле га је карао, што је, вели, тако на зло брз, а сад је и загрдио. Шта ваздан ценидлачи? Нек седи код куће, па нек се брине о својим стварима, а не, хоће ли бити школа комунална или не. Нека запамти, да је говор сребро, а ћутање злато. Да је знао ћутати, сад би лено имали парохијални дом, овако није дошао, а пеће канда скоро ни доћи на дневни ред. То му је све поручио по црквењаку.

Тако се замрсио јавни живот у Сумраковцу. Створиле се две партаје: грк-Соврина и општинска, коју су звали варошком. Поп-Милоша и учитеља рачунали су у грк-Соврину партају, а поп-Стева је, већ из начела, волио „варошку“ него сеоску.

До избора кнеза има још једно два месеца, управо толико времена, за колико би сиромашни учитељ могао да својом сирочади од глади умрети, ако му се не би издала плата, или ако с друге стране новаца не добије.

И учитељ заиста није добијао плате. Новац и депутат издавала му је политична општина, те је све зависило од кнеза, а кнез му се понео на врат па га гони. Показаће, вели, том голаћу, како ће терати пркос.

Сиромаш учитељ дошао је у неприлику. Све на страну, кад нема хлеба.

Кнеза није хтео молити, већ га је тужио солгабирову, но солгабиров прво није имао тај простачки обичај, да за месец два дана решава тужбе, а још је много дуже трајало, ако је тужиоца случајно држао за „омладинца“.

Учитељ се дакле обрати једном сељаку Чивутину и понуди му признаницу од педесет форината, што му је општина за последњу четврт годишњу дуговања, за четридесет и два. Чивутин, држећи га за аптисемиту, није му више хтео дати од тридесет и пет.

Поп Милош је и сам био сиромашан, те није могао сиротом учитељу помоћи.

Одоше зато обојица грк-Соври. Човек је у стању, а трговац је, па ће се ваљда наћи која десетица. Учитељу је додуше било врло непријатно, да му зајмом досађује, али није имао куда.

Разложише му, у чему је ствар и зашто су дошли.

Грк Совра, чим чује, шта хоће, маши се у џеп и извади нову педесетицу. Радо ју је дао, прво да се освети кнезу, а друго што му је мало и поласкало, да га пона и учитељ моле.

Гледајте, молим вас, како се тај несретник осилио. Направио се прави тирјанин. Е, треба њега по науку, није друкчије. А, Иво, ја ти стојим добар, да више нећеш бити кнез.

Тако је говорио грк Совра и изнео је својим гостима ликера, да их мало почасти.

Кнез је брзо дочуо, где је учитељ добио новаца, и чудо му било. Још већим гњевом плануо је на учитеља и тражио је ма какав начин, да му напроси.

Школа се сучељава с портом, која је била засађена травом, цбуњем и цвећем.

Спустила се већ у велико позна јесен, те трава у порти тргла унатраг.

Учитељ је имао гусака, које су по цео дан вребале, кад ће паћи портанска врата отворена, да мало чупну, што им је ваљда, као и многим другим житељима Сумраковачким, уз забрану најслађе било.

Учитељка и њена дечица много су мотрили, да им не даду, или, ако би се украде, да их одмах из порте истерају. То је причињавало савесној учитељи доста главобоље и јада. Није их могла сачувати, да се по кад и кад не укријумчаре.

Кад би кнез видио, да учитељеве гуске чунају траву, било му је, као да му цигерицу чунају.

Наредио је плајаша, да чува траву од „комшијске“ живине.

Сeosки полицај са нацаком у руци шетао се око порте и вребао је и вребао. Срце би му се насмешило, кад би видио учитељеве гуске, где се порти приближују, а тежак уздах му се отимао из груди, кад би се онет вратиле у авлију. Отворио би шта више и портанска врата, да мами грешнице.

Једном ухвати на своју велику радост три гуске учитељеве.

Кнезу је било срце на мери. Он пронађе, да су гуске у порти знатну штету починиле, да су траву из корена чупале, прода их на лицитацији, да се штета надокнади. Тако одузе учитељу печење.

Кад су за то чуле коловође грк-Соврине партаје, послали су учитељу шест гусака, као реграцију.

(Наставиће се.)

ИРОНИЈА У „УВЕОЦИМА“

Када су свијета угледали Ђулић и Уведоци у издању књижаре браће М. Поповића, г. М. Савић их је приказао у ондашњијем »Српским Илустрованим Новинама«. Право ћу рећи: овога пута приказивач није улијевао у мене оно обично поуздање, којијем читам његове извршене књижевне критике, и стао сам читати приказ из простог љубопитства. И моја слутња није ме преварила: пошто сам приказ прочитао, нијесам задовољан остануо.

Критичар је бацио бистри поглед на ону везу, што се прије љубав а послјије тугом

зове. Ту је општи поглед, боље увод у схваћање и тумачење бола, од ког пјесник подиже бесмртну пирамиду на гробу љубе своје. Г. Савић је прави обожаватељ нашега пјесника; он нам је изнио хумор Змајев у лањском »Стражилову« и оцијенио га како треба; он је и Уведоке приказао како је најљепше могао. Али

Нико не зна што још никад,

Није осећано!

за то

Моја суза или тече сама

Или једва паће плачи-друга.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Није пјесник без разлога препоручио с а м о-
ћ и мелемној:

Лечи, теши довека
Све болане груди,
Које беже од свега
И од браће људи.

Ох, из каквог се горког увјерења извио овај
његов усклик:

Ој, песници, стари друзи,
Што срца имате,
Насмејте се на ту љубав,
Коју не саватате!

У веоке не може разумјети, ко се не на-
лази у оном душевном стању, које их је »од
муке« на свијет дало »ради лијека«. Ја их
сматрам искључивом својном срдаца без наде,
која не очекују ништа од свијета овога, нити
што од њега траже. А што би им и могао дати,
кад је већ опустио:

Гледам у тај сумор јадни,
У празнину ту голему,
У тај уздах грдни, хладни,
Гледам у ту сету нему;

кад је већ изумрло:

Тоне, пада мртва нада
У наручје мртвом богу,
Изумрло, што је могло,
Само боли још не могу.

Могу ли срећни разумјети н. н. ово очајање:

Нигде звезде, свуда тама
— Па ни суза, ни песама;

или ову ућеху:

Сневао сам, да сам плак'о,
Па ми терет одлауо?

Ја велим, да не могу. Ето са чега бих чисто
забранио Увеоке срећнијема. Свакоме своје!

Тако потпуно схваћам К а р д у ћ и ј а, најве-
ћег данашњег пјесника италијанског, када тврди,
да пјесник мора бити угодан свијема или ма-
лињи, а када угоди мнозињи, да није добар знак.

Ја држим, да у Ђулићима свако ужива, а
у Увеоцима врло мален број.

А г. Савић не може бити у овоме броју.
Ето зашто се нијесам латио читања његове кри-
тике Увелага с онијем поуздањем, којијем
сам се научио да пратим његов рад на пољу
књижевне критике; те ме тако није могла ни
задовољна оставити, пошто сам је прочитао.

* * *

Не уображавам себи, боже сачувај, да сам
у стању оцијенити Увеоке са гледишта ове

малиње, нити ћу то ни да покушавам. Него ми
је намјера, да просто констатирам једну врлину
њихову, што је мене пљигенила.

Имао сам прилике слушати, како наше по-
некоје женскиње (све их је мање) дивно туже
своје миле, да кам проплаче. Али преставите
себи женску главу, која је саранила своју ћецу
и ћецу своје ћече, па сама остала у пустој
кући. Шта чини та сирота? Тужи ли? Не, него
попијева пирне пјесме, као да унучад своју жени
и удаје.

Ту је туга на самој граници — махнито-
сти. Ово је таква иронија, која на тебе сил-
није ради него најљепше нарицање. Ово ће
те дирнути, па ће ти која врела суза потећи;
али када чујеш, да ти ко и говори о оном по-
пијевању, мораш протрнути ужаснут.

Ја нијесам чуо то попијевање; али сам по-
сматрао осмјех мјесто плача. Тај осмјех је
сличан оном попијевању. А таквога осмјеха,
такве ироније има доста у Увеоцима. Ту
туга кулминира. Не може да се исплаче па
удара у смијех!

* * *

Ајдемо редом. У пјесмици »Кад сам био
на твом гробу« први осмјех находимо. Може
ли и машта замислити ништа жалосније од по-
јаве, коју ту гледамо? Ено оца, ће учи своје
лудо чедо, да прву ријеч проговори »мати,« па

Кад узмогне ногом стати,
Кад научи матер звати,
Довешћу је гробу твоме,
Ту нек каже: мати, мати!

у тој нади већ у напријед ужива, како ће
му се на те гласе црни јад око срца сачити,
па га још можда и раздробити па завршује:

Ви'ш како су лепе наде,
Што ме држе у животу!

Мени се чини, да вјештак није могао дати
овој слици пољедњу руку боље него што је
овијем ироничнијем свршетком. Боје постају
живље, мисао црња, ужаснија, ефект потпунији.

* * *

Сада долазимо пред једну замисао, што гра-
нични баш махнитошћу. Послије толико тугова-
ња пјесник се предомишља »Можда није то
баш тако,« можда је био ће на путу, па се
сада жељан дома врће,

А преда ме ти изађе
Окићена са бисери,

Са бисери наше среће:
Са три сина и две ћери.

— — — — —
Сви сте здрави, сви весели,
— А ја чујем рајске трубе;
На груди ми љуба лети
А деца ми руке љубе.

— — — — —
Српска мати, српска деца
Па све чило, па све моје —
„Стан’те мало, беж’те мало,
Ово сунце велико је!“

Љуба га зове „друже“, деца „бабо“
А ја руком, не знам зашто,
Мором стиснут чело слабо.

Може ли замислити човек радоснијега часа из живота фамилијарног? Пошто је био изгубио сву наду, сво се враћа дома, а дома сви чили, сви весели, љуба му лети у наручје, ћеца га у руке љубе, зову га слаткијем именима — — — А је ли вам и један Увелака више суза измамно?

И то све чини проија, што није кадра збиља

* * *

Преставите себи двоје мило, пошто се наживали Ђулића, ће се удубили у Увеоцима. Њихову љубав нашли су у првијема, љубав, над којом веће нема; па сада по неком кобном предосјећању уживају у Увеоцима, гледајући ту љубав бесмртну.....

Одједном долазе и на ову пјесму:

Та, да богме, свака рана
Има своје биље,
— А мене је очарало
Моје — ново миље.

Двоје мило остају од камена, па се чисто очајно погледају. Што је ово! Та овијем се гаси сва она божанствена љубав, што дише из Ђулића и из Увелака.

Хај, ала је дивна мома
Нашла вјерна друга!

Ту већ превире: збогом, Змају, за увијек!

Ох, ала се ми волимо
Ја и моја — туга!

Ах, лијепога изпечаћења! Њихова се чела опет разведрила. Ова нова љубав потврђује бесмртност прве љубави.

Моје лане није смртно,
Да растанком прети,

Моја друга, моја туга
Не може умрети.

Кућ веће среће у несрећи! Дакле је љубав бесмртна. Љубавници се наши смрти не боје. Они се не варају, што се тако љубе: ево, јеванђеље љубави, што је пред њима, утврђује их у тој вјери. Они су потпуно срећни и то баш последице овог новог пирног весеља пјесникова.

Ова фина проија најштимније убојеује, и кога-гођ је Бог поље пјесништвом благословио, мора и нехотице приступити, да побожно целива то јеванђеље љубави.

* * *

Сада опет преставимо себи једно од то двоје у загрљају новог свог миља — туге. У том га загрљају затијече онај Увелака («Пријатељу у даљини») »Чујем, да си блед у лицу«. Што му поручује тај јеванђелист љубави-туге? Чита похлепно; ћеши га:

..... „Све ће проћи!“

Та то је немилостиво! Је ли могуће, да то вели пјесник Ђулића и Увелака?! Огорчен преваром чита даље:

..... „Ни бриге ти,
Свакој рани има лека!“

Дакле збиља?! Онда је све ништа, све лаж! И већ очајава, али хоће баш да доврши, да до дна ту горку чашу испије. Чита:

..... „Коло среће
У брзом се хуку врти;
Боли твоји трајат пеће
Ни по часа после — смрти!“

Ето ријечи, коју је очекивао од пјесника Увелака; ето ућехе праве и једине: »Болу твоје краја нема!« Ово је језгра пјесмице. Али то задовољство, ту сласт не можеш разумјети, ако не знаш, што је туга, која те

у свом крилу њија,
Сваки дан ти срце рани
А рану ти још превија!
Кад ти срце ледом следи,
Задахне те, да се згреваш,
Кад ти сузе све испеди,
Нагони те, да јој певаш.

Ето што може умјетник; али више и од умјетности што може срце и душа пјесникова! Као Ђулићи, тако му и Увеоци кроз су природни. Пјесник је дубоко продрио у душу и срце човјечије, па зна, како мисли и опјећа:

или боље, зна, како би годило души и срцу човјечијем, да опјећа: зна, што им се хоће.

Тако и овом иронијом лијечи, уздиже клопула, зато баш, што је тако природна, само-никла, генију само својствена.

Ова природност, овај душевни веризам, што у Ђулићима и у Увеоцима открива најинтимније мисли и опјећаје човјечије, што човјека највише красе и облагорођавају, јамче бесмртност овијем пјесмама и — пјеснику.

Д. Томаповић.

Л И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЦИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

У Бечу, 3-јега Септемвр. 1818.

XVIII.

Пречесњејши Господине,
мени љубезњејши и високопочитајем!

Жив сам још; ако сте живи и здрави, добро је. Од толикога времена ништа ми не пишете! Зашто? Еда ли се што не ердите на ме? Совјест ме моја увјерава, да не бисте имали зашто.

Ноћас сам сила сањао о Вама и вашему прѣвору: Читали смо некакве оде, некрологе и т. д. Антонија (Сосин очу) начинио нову лијепу кућицу; па сам најпосле виђео ваша два прѣворца мртва (убио један другога батином).

То сам све сањао, а јутрос, како сам се пробудио, намислио сам да Вам пишем, не бисте ли ми писали, шта чините, и како Вам је. Камо онај Апустол и Лазарева диплома? Да Вам није просто, ако ми то не пошљете сад одма (најдаље још до 30 дана да буде овђе, а послије ће бити позно). Вјерујте мени, да се нећете кајати, ако ми то пошљете. Пошљите нам ону Росијску, што је Мразовић крепио на Всецедрога мецената („Проснися, проснися, златая лыро“ — чини ми се, да се тако почиње): Зашто ће Копитар у Немачким новинама да да као једну Рецензију о свима дојаконшњим књигама Српским (он и' има око 100); па бисмо ради да сравни ту оду с овом Мразовићевом. Од Барта и од да

на мир не чујемо ништа; чини ми се, да ће и бити ништа. Мило би ми било да имам ја оне оде код себе. Јели вам дошао тамо доље Г. Соларић? Јесте ли му читали Римљане Славенствовавше? Од Српскога Рјечника већ се печата Т. и концем мјесеца Септемвра (по нашему) биће све готово; послије предговора биће у њему и једна кратка Српска Граматика на Њемачком језику (шта мислите о том?) Бешеновачки се игуман пренумерирао, а ја му не знам ни имена, ни титуле, него Вас молим, да ми то пошљете по првој пошти (он је рекао, да му титулу онако печатам, као што ми Ви кажете). Без новаца мука и биједа! Болестан сам од муке и од туге. Ваља да сте чули, да ми је Митрополит карловачки послао 300 ф. w. w. у помоћ к изданију Српскога Рјечника! Сад ми већ не треба ништа плаћати, док не буде књига готова; али ми онда требају 2000 ф. w. w. То се мора имати! Пишите Шидском проти, нека ми пошље 300 ф. или на 15 књига, или у зајам, док се што књига распро- да. Ја се надам, да ће овој књизи бити добра про- ља (премда ће наши љекоји Aftergelehrten викати на њу).

Поздравља Вас Г. Копитар. Како Вам се дона- дају Давидовићева нова слова, и оно, што је њима најприје печатао? Будите здрави и поздравите све познанике и пишите ми одма. Вук.

Л И С Т И Њ И.

МЕСЕЧНИ ПРЕГЛЕД

ПЕРИОДИЧНЕ СРПСКЕ И ХРВАТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ.
МЕСЕЦ ОКТОВАР.

Јавор (број 41.—44.) има у 41. и 42. приповецицу из Црне Горе од Симе Матавуља: „Ко је боље?“ Приповецица је не само занимљива, већ што је из црногорскога живота, него и што је Матавуљ красно написао. По нашу новелистику биће добит, да Матавуљ и даље у тому правцу поради. — У иста два броја свршена је приповетка В. И. Немировић-Дан-

ченка „Махмуткина деца“, с руског превео М. Ђокић. — У 43. и 44. изнео је „Један путник“ трећу својих „Путничких приповедака: На Златибору“, и започета је слика из живота: „Премудри Соломун!“ — Поучни су чланци: „Ираклије у српској народној песми“ од професора Ђорђа Магарашевића, понда (у 43. почиње) извод из предавања Ф. Галтона: „Васпитање и карактер научењака“. — Песамма има од Нике Грујића-Огњана, Љубомира Лотића (преведена с бугарског од Љубена Каравелова), од Змајована, од Радована Кошутића, Владимира Тројановића, Ивана Мартиновића (од Ленуа: „Прошлост“),

од Ј. Ј. (у Руми), а у 44. почиње Филипа Шпадијера: „Прилике и повод Босанско-Херцеговачком устанку“, с примедбама ни то. — У лиску 42. пише П. Алексејев Н. писмо „својој посестрими Олизи“, а у том и 43. приказује Сима Ј. Аврамовић (из Београда) „Приповетке“ Бранислава Нушића, о којима смо и ми повољно мијење донели, као што збиља и заслужују. У 43. приказује професор Мојо Медић Киштатићев: „Rudstvo“. Осим тога има разноврсних белешака као и иначе.

Глас Истине (број 19.—20.) осим свршетака и наставака има у 19. опис прославе светог Већеслава у Бечу, а у 20. беседу Темшварског пароха К. Станића у спомен добротворци Темшварској Персиди Стојковићевој, рођ. Макри.

Истина наставаља у 19. (25.) и 20. (26.) броју Гркинићев „Поглед на религиозно васпитање и наставу“ а у 19. довршује „Социјализам и хришћански брак“ од Прице; довршен је у 19. и извод из војеног закона, у колико се тиче свештенства и под „Одговорима на питања из пастирске праксе“ расправља се питање: „Сме ли свештеник у неким приликама држати у својој кући св. честице, које су намењене за причешћивање болесника.“ — У 20. броју почиње нов чланак: „Незвани проповедник уније“ а почиње ту и расправа о „Бечким катихисисима у основној школи“; у том је броју расправљено и питање: „Како има поступати парохијални свештеник, кад неко упорно вређа светињу.“

Vienas (број 43—46.) наставаља кроза све бројеве приповетку: „У ноћи“ од Ђалскога, роман А. Херцена: „Ко је крив?“ и Фр. Рачкога: „Путне успомене о Русији“. У 46. почиње чланак: „Глазба у Срба“. У 44. има песма од Саве Ст. Рачете: „Збогом!“ а у 43. свршио је Јово Сундечић своја „Умовања“ (86.) — У 43. има лик Вуков и нацрт Ј. Волкова: „Вечерња молитва“, у 44. слика М. Зиновјета: „Три смрти“, у 45. лик вреднога управитеља Затребачког оркестра и ликовође српског црквеног певачког друштва у Загребу Ђуре Ајзенхута, који славаше ово дана своју 25-годишњицу. У 46. „Српске црквене старине у Срему“, што су биле лане у Пештанској изложби и нацрт Б. Каминскога „Дворац у зими“.

Balkan (број 20.—21.) има приповетке од Милке Погачићеве (наставак): „У наше дане“, од неименована: „Бепо“, Ђура Турића: „Поникарска шума“, И. Потапенка: „Света умјетност“, В. Горјанина: „Прва љубав“, Вељка Јеретова: „Прна клисура“. Осим тога свршује Јован Храиловић о пјесмама Андрије Палковића, а Срећко Милетић пише о кави, Зорислав о чешком Světozorc. Осим тога има слика и разних белешака.

Добијали смо ове године, а тек по гдекоји број ученичког часописа *Zora*, који је с октобром ушао у IV. годину, а изилази прве и треће седмице свакога месеца, с додатком за забаву и поуку, у Задру. Колико по овим бројевима, што их добисмо, можемо судити, лист је тај врло добро уређиван, а има и одабраних чланака. Да споменемо М. Кушара чланак; војује за то, да се и латинцом пишу страна имена, као што се изговарају, а не као што се у свом језику пишу. Осим тога наставаља исти други део своје огромне радње: „Повијест равнитка нашега језика хрватскога или српскога од најдавијих времена до данас“. Први део те радње изашао је у „Slovincu“ 1884., одакле је и напосе отштампан. — Мато Зглав пише о грчким театралним старинама, Т. Брагаља о малоруском књижевнику Шевченку. Осим тога је пуно стручних расправица из педагогије и методике; а у прилогу броја 7—8. превео је П. А. Казали први спев Омирове Илијаде у народном српском десетерцу. Има и по нека цртица из живота. — Као значајан знак белажимо, да је *Zora* усвојила фонетички правопис и Даничићеву реформу у латинским сло-

вима. Као да ће тај принцип најдуже наћи противника и у самом Загребу. По у осталом примећујемо, да га и Загребљачки *Vienas* полагано усваја.

Босанска Вила (број 19.—20.) има од Н. Т. К. Сарајлије црту из Босанског живота: „Лампир“ (у 19.); а (у 20.) почиње приповетка из прошлих дана: „Под гвозденим крстом“. У оба превео нш. Тургеневљеву приповетку „Смрт“. У 19. свршена је црта Мустафе Хилми: „Један дан уз Рамазан“, а кроз оба се наставаља превод о „Сердару Екрему Омер-паши“. У 19. саопштио свештеник Ст. Н. Давидовић опис села Слатине; а у 20. прото Н. Беговић причисе из дечијег света. — Зир пише о попреју Вукову, што га издају Везилић и Јовановић у Бечу. Од народних умотворина је ту песма из збирке Милана Обрадовића: „Дели-Вид“, па Маре Одавића: „Гонце Мехмед и Мејра Јауклија“, В. М. Ђуковића: „Ристини двоји“, и Косте Вожића: „Клетва“; понда народна приповетка из збирке Н. Т. Кашиковића: „Берићетна рукавица“, а од Н. Вукадиновића 20 народних заговетака. У лиску разне белешке.

Невен има у 19. броју осим неколико песама слику из детињства „О слави дединој“ или „Отворено срце“; па браца Љубине треће писмо сеји Анђелији о свирци, и у нотама дечији лик „Јеленче“, што је за два дечија гласа удесио Ј. Иваншевић, који се сад бави у Прагу иаучавајући музичку вештину. — У 20. је броју четврто писмо браца Љубине сеји Анђелији а и у том је броју Иваншевић деци донео лик један; Раина песму наиме „Учимо се“ сложено је за три дечија гласа. Иначе има и тај број песмица, неколико записа Љ. П. Ненадовића, као и у 19. броју и осим тога онет од Ненадовића песму „Памти.“

Голуб има у 10. броју причу из Сарајева, коју је написао вредни Н. Т. Кашиковић; наслов је приче тој: „Тврдица“; од истога има у том броју и песма „Нови Видовдан“. Настављена је и приповетка из живота на мору „Бог је спор, али достижан.“

Српце је 15. октобра поново почело излазити. Уредник је остао стари а власништво је прешло у руке Јевти Јовановићу-Медедијану. Лист је тај са овим бројем ушао у шесту годину. У том првом броју има лик пређашњег власника и издаваоца, Милоша В. Поповића, који је летос умрло. Има даље слике Београда и Београдске станице жељезничке, а прилози су остали махом удесни за мале читаоце.

Стармалога број 28. има у подлиску „Наскаланије једне жене — гавдарице“, истинит догађај, што се збио у Херцеговини а „починио“ га и написао „шијак“ Н. Љ. М.; у 29. и 30. има хумореска од Боже: „Пољупционспитатељ“.

Учитеља су овог месеца изашли бројеви 19. 20. и 21. Настављају се ту записници треће учитељске скупштине и довршују чланци из прошлог месеца. Нове су ствари: „Наука о здрављу као предмет у школи“ од учитеља Крсте Боковића из В. Врбнице, даље оцена књиге „Гађење мале деце“, што је написала Марија Манасејина а с руског превела др. Драга Љочића.

Женски Свет (број 7.) позива у помоћ погорелцима у Т. Бечеју и Срп. Црњи, па наставаља чланак: „Шта све могу женскиње да раде?“ — има даље чланак „Како да се чувамо од колере“. — И т. д.

Српство наставаља у 4. и 5. броју из прошлих бројева чланке; ново је у 4. броју под „Одељком историјским“: „О заставама, грбовима стеговима и знамењу српском“, предавање М. С. М.—а, које се наставаља у 5. броју; па у броју 4. под „Одељком путописним“: „Из Ирига у Опово“, пише Ј. А. И.; под истим одељком у 5. броју пише исти Ј. А. И. „Из ма-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

настира Опова у манастир Врдник или Раваницу.“ 5. броју на челу почиње говор М. С. М—а, што је у Лесковачком епитипичном суду говорио о упису у друштво св. Саве и претплати на „Српство“.

Застава (број 151.—167.) има у лиску броја 155. слику из живота: „Бангалов“; а у истом и у 157. броју пише А. критику на „Маџарско језикословље“ од Јована Илијића, о којој је већ било рећи у „Застави“, па по њој и у нашем листу. Овај критичар доказује, да је Илијић покрао књигу, што је написао Јосиф Сирмаји. — У лиску броја 156. има црта из 1848. године: „Народни суд“. — У броју 162. приповетка гроца Лава Н. Толстоја: „Свећица“, превео С. М. Димитријев. — У броју 164. скица од Ј. Х. Вела: „Ловац, који лови људе“, превод с немачког. — У 166. црта Х. Арметра: „Пилеро“, с немачког.

Наше Доба (број 115.—128.) има у свом лиску кроза све бројеве приповетку Ивана Тургењева: „Погноручик Јоргунов“. Поред тога у 123. прибележио Ђ. Свиглић народну приповетку из Босне: „Кадијин суд за печене ћукце“.

Браник (број 115.—127.) има од Страдана у 115. броју слику из српско-бугарског рата: „Материна клетва“. — У 116. превео Бос. по Веберову Демокриту: „Простота у животу“. — У 117. и 118. превео Ф.: „Шта је грижа савести? Један поглед у душу човечију“. — У 119. написао је Н. Ј. живот новонабраног владике, врсног научењака нашега Илариона Руварца. — У 120. пише М. Савић своју XIV. успомену „Из прошлих дана: „Два мора“, а у 125. XV. „Чудан лек“. — У 121. пише Оврен црту: „Капетан Марјан“, а у 122. исти успомене из српско-бугарског рата: „У збегу“.

Глас Народа је у 8. броју довршио приповетку „Двадесет и пет батина“ а у 9. почиње и у 10. 11. и 12. се наставља уредникова приповетка „Живно Радаја“, која је у нашем листу угледала света; овде је добила још и наслов „Да меримо вратове“. У 10. броју има међу осталим красна реч вреднога младога пароха Старо-бечејског Младена Јосића о „Крсном имену“ у Србина. Упало нам је у очи у 11. броју на страни 163. те смо се од срца насмејали речи „Чинчинат“ па не можемо а да не запитамо уредништво: „Пишете ли ортографији каквој?“

Наредак је овог месеца довршио Киринов чланак „Развитак хрватског пучког школства“. Исто је тако у 29. броју довршено и Хирцово „Кратко извешће о фито-географском излету у Подгорје“. Иначе је у сва три броја овог месеца највише места заузеле „Стеографско извешће о расправама прве опште скупштине савеза хрватских учитељских друштава“. — *Književna smotra* довршује критику на „das Russland der Gegenwart und Zukunft“, оцењује затим Загребачког књижара Хартмана издање старих класичара, часопис „Kroatische Revue“, и „Бачки календар“ за школску годину 1886—7., што га је уредио професор М. Микић.

Liečnički vjestnik има у 10 броју на челу „Случај хипнозизма у хистеро-епилептичне жене. Лечење хипнозом и бромкалијем“, од Драг. Форенбахера, кућнога лекара у заводу за умоболне у Стењевцих; довршена је затим расправа дра Струпија о „Непрестаном блувању трудних жена“; даље има здравствених извешћа, међу осталима и из Митровице, Земуна и Карловаца од Срба доктора: Стевана Пајића, Војислава Суботића и Мише Михајловића.

У **Садашњости** су у подлиску 40. и 41. броја настављена и довршена Хамерлингова разматрања „О страху“; у 41. има осим тога и шалив један причев уз народне песме, који је прибележио Ђ. Свиглић; у 42. је отпочео а у 43. је настављен Падејскога превод приповетке Сватошлука Чеха под

насловом „Опорука“. Уводни чланак у 43. броју носи наслов „Зашто не прти српској књижи“. Чланак је тај одиета с разбором написан и казује на жалост горку истину. Имамо само приметити, да је глас, за који се тамо каже да се разнео, као да ће наш лист концем ове године „изданути“ и „сарањен бити“, посве неосновао.

Бачваши (бројеви 41.—44.) 41. број доноси реферат о прослави Нике Грујића у Сомбору в. данашњег броја нашег „Гласник“) а у подлиску тог броја саопштен је говор, што је приликом те прославе говорио учитељ Јован Благојевић своје колеги слављенику.

Српски Лист има у подлиску броја 39. песму Р. Р-а са Цетиња „Црногорском војнику“ а осим тога и од уредника Саве Бјелановића „Је ли Лав Толстој луд?“ У 40. броју има опет Р. Р. са Цетиња једну песму и то „На рођен дан витешког књаза Николе 1886.“ а и Н. Ђ. Иванковић пева ту приликом рођен-дана Његовог Височанства Господара.“ У подлиску истог броја почиње а у 41. довршује уредник приказ књижевног рада учењака Натка Нодила. Бројеви 42. и 43. немају подлиску.

Панчевач је овог месеца донео два три красна поучна чланка а у 24. бр. има у подлиску приповетку В. К-а „Како је ча-Пера постао плајани?“; у истом броју почиње и реферисати о приказима наше народне позоришне дружине, која се сад бави у Панчеву.

Глас Црногорца почиње у лиску 40. броја а у 41. наставља приповетку Ђоржа Онега под насловом „Јабудова песма“; у 42. броју нема лиска а у 43. је студија дра Н. Миљанића: „Dioclea — Подгорица — Миркова варош.“

Србобран има овог месеца ове занимљивије подлиске: од Сретена Данчића „Историју једне бједне породице“ под насловом „Бед-Маркова приповјест“ (бр. 220. 221. и 223.); од Даринчића цртицу из живота „Несрећна љубав“ (бр. 219.); од „Граничара“ „Помен Пецији, српском јунаку“, (бр. 222). Са 223. бројем отворено је у подлиску сваке суботе место за „позоришне листиће“, у којима „Б.“ доноси реферате о позоришним приказима у Загребу. Тај делија, што и сувише потанко знаде околности и нашег народног позоришта те сасвим одсечно нашег Ружића и Ружићку у „Садашњости“ крети „гробарима нашег позоришта,“ зло сад опет напада на Зајца. Није му, вели, жао, што су Зајцове „Госпође и хусари“ по његовом „кратком али јасном мњењу“ пропали, ма да је — опет ваљда по његовом том „кратком али јасном мњењу“ — Зајц својим „нетактичним поступањем хтео присилити општинство на послушност,“ и ма да је — и опет ће бити по његовом „кратком али јасном мњењу“ — „постављена била клика за пљескање“. — У 224. броју започело је у подлиску Толстојево „Чим људи живе?“

Видело (бројеви 214.—238.) наставља Хауфове приче с истока „Караван“; прекида их у 217. те ту има приповетку Гија Монасана под насловом: „Баво“; опет их прекида у броју 228. где доноси „Насту“ од Сахера Мазоха, коју довршује у 230.; по трећи пут их прекида у броју 234., где доноси „Свираче“ од Н. Сељкина, а четврти их пут прекида у 236. броју, у којем наставља Вихертову приповетку „Матеро“, коју је започело у 235.; у 237. и 238. настављена је та приповетка а Хауфова приче нису.

Одјек (бројеви 68.—79.) у подлиску се наставља „Чарлс Дикенс“ од Х. Тена; довршује се у броју 72. а у бројевима 68.—70. има и прича-елегија П. Шчедрина под насловом „Шта се догодило Крамољникову?“ У 78. броју почиње психолошка студија Вл. Г. Корољенка „Слени свирач“; та се студија наставља у 79.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Нова Уставност, лист за народну политику, економију и књижевност, излази уторником, четвртом и недељом на седмичној табаци; власник му је Сима Јевр. Поповић а одговорни уредник Марко Ж. Марковић Страгарац; цена је листу том овде за нас 15 форината на годину. Ми смо га у замену почели добијати тек крајем октобра а добили смо бројеве 66.—70. У подлиску се кроза све те бројеве, осим 68., који нема подлиску, наставља роман Ксавијера Монтепена „Света освета“.

Сарајевики Лист има овог месеца у подлиску броја 122. из мађарског листа „Egyetértés“ а преведену причу једну из приморја, па у бројевима 123. 126. из „Видела“ прештампану причу Охорнову под насловом „Зла Варвара“, даље опет из „Видела“ прештампано: „Баво“ од Мопасана, па из „Садашњости“ Хамерлингово „О страху“ и најпосле још две три приче по немачком и француском.

Сремац има у 3. броју у подлиску корисну расправу „О раду“ (имамо приметити, да би језик могао бити чистији јер „остати на тим“ и „волу“ нису ни најмање правилни облици!); у 4. је броју слика из живота „Пати се без невоље“ а у 5. опет таква слика „У зао час“.

Београдске општинске новине (41.—45.) у прва три броја овог месеца немају никаква подлиску а у 44. и 45. се наставља Таљандијерова „Србија у деветнаестом веку“.

Г Л А С Н И К.

(Прослава учитељског рада Нике Грујића у Сомбору). 1. октобра о. г. прославили су пријатељи и ученици Нике Грујића, професора у вишој женској школи у Сомбору, двадесетгодишњицу његова ваљана учитељевања. Ника Грујић је један од најврснијих наших учитеља и највреднијих раденика око народне просвете. Он је душа многим задругама, којих у честитих Сомборца имаде више. Колико учитељује, исто толико ваљада ради и око књижевности, па ће бити познат на све стране нашег народа, понајвише по „Јавору“, као песник и приповедач, где се најрадије пише књижевничким својим именом Огњан. Колико је Грујић чувен као школски раденик, знак је то, што га је летос (са исто тако ваљаним српским педагогом Митом Нешковићем) позивала српска краљева влада у Србију. А колико и каквих поштовања је стекао, показало се приликом прославе, када се Сомборским пријатељима његовим придружило на 40 поздравља с равних српских страна. — И ми му од своје стране искрено желимо још таквих радосних прилика, јер смо уверени, да ће његов рад увек бити на корист народу и народној просвети. Живно!

„Коло младих Срба“ у Пешти, као што читам у „Бранику“, састало се 4. (16.) октобра у свому друштвеном локалу, те се конституисало за ову школску годину. Досад се уписало 42 члана, али се надају, да ће се број повећати. За председника је изабран поново Лаза Милошев, за потпредседника Милан Поповић мек, за перовође Божићар Брођошки и Илија Белеслијин техничари, за благајника Миша Миљковић трг. помоћник, за књижничара Јован Максимовић правник, за надзорника Бошко Р. Петровић, трг. помоћник — Прошле године држало је друштво четрнаест редовних и две свечане седнице, једну на св. Саву, другу 27. апр. (9. маја) у помен дру Јовану Суботићу, обе у просторијама Текелијина завода. На тим седницама читања су и критикована ова предавања: 1. „Коло младих Срба“. Мисли о раду и правцу досадањем, а нарочито о поправљању обојега. Од Лазе Секулића. 2. О мирисима и о мирисању

предавао Милан Поповић. 3. Васпитање и образовање наше омладине, у два пут предавао Лаза Секулић. 4. Књижевност и друштво, Павле Мандровић. 5. Трагички доживљаји неколико ђака, кад су ишли из Пеште у Сентандрију на бал, Лаза Секулић. 6. Дарвин и библија, Јован Максимовић. 7. „Горски вијенац“ од Његоша, у три вечери Јован Максимовић, критиковао Павле Мандровић. О Суботићеву помену говорио Лаза Секулић пролог, а С. В. Поповић о покојникову раду. Дакле, мало која седница је лане прошла без каква рада, чему се надати и о г., јер се воља и живот све више показује. — Књижица је лане доведена у ред трудом Светозара Петровића правника; а и умножена је свимколиким издањима „Матице Српске“ и „Летописа“. И овогодишњи књижничар је већ почео да ради око умножења књижице; сад само зависи од родољуба српских, да ли ће му се молби одавати — Сретно!

(Српско академијско друштво „Шумадија“ у Прагу), као што отуд јављају „Јавору“, наставило је и ове школске године овај рад: већбање у матерњем језику, усавршавање у науци самосталним радовима, дискусијама, и т. д. Прва седница била је 19. (31.) октобра. Ту се друштво конституисало изабравши за председника Јована Иванишевића, за тајника Славка Свет. Милетића, за благајника Н. Теофановића, за књижничара Селића. Решено је, да се ступи у свеу са свима слов. и срп. омлад. дружинама, и да се друштвене седнице држе сваких 15 дана. — Сретно!

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— У Дубровнику је ово дана изашла прва свешчица романа из Дубровачког живота „Властелинова кћи копи-ланка“, од Антонија А. Стражичића. Цео ће роман изаћи у десет свешчица а довршиће се око половине фебруара идуће године. Свакој је свесци цена 20 новчића те би цео роман тако стао 2 форинта, али се оном, ко се унапред претплати на свих десет свезака, цена обаљује на 1 ф. 40 новч.

— Накладом књижаре браће М. Поповића изашла је неки дан ова нова књига: „Удато Беатрице.“ Роман од Хуга Конвеја. Превоо Милан Петровић. Већ се по наслову види, колико преводилац знаде и за најобичније фонетичке законе, а и иначе му превод све књиге од грозних језичких галиматјаса. То је опет један од оних вацарских послова, какве их књижара браће М. Поповића без и најмање гриже савести воли у народ да протурјује.

— Шест година излази у браће Словака у Турч. Св. Мартину часопис Slovenske pohľady. Уређује га познати првак у Словака Светозар Хурбан Вајански (види: број 10. - 14. „Стражилова“ о. г.), а издаје о свом трошку врли родољуб Павле Мудроњ. Ове године излази у мало већем облику него наш лист, у три табака а једанпут у месецу, као часопис за књижевност, науку, уметност и политику. И по спољашњем облику и по садржају и по смеру свом спада лист тај међу боље листове у целом Словенству. Прве спаге раде у њему. Ту је Мартин Кукучин (Бенџур), ту Павле Ореаг Хвјездослав, Ј. Л. Халуи, Тереза Вавсона, Иван Повашки, старина др. Јос. Милослав Хурбан (пише значајне Kospomienky из 48. године), а Ветеран има подужки са-став: „Словаци и слобода, истина и поезија“, ту Јосиф Подхрадски и др. Свака ваљада ијоле знатнија књижевна појава у Словака ту је приказана, а приказује их већином сам Вајански. Што се тиче илустрација, у сваком их броју има само по две, и то по један лик и по једна слика; али листови и слике су то све само из словачког и словенског живота. Тако има

WWW.UNIVERZITETSKA BIBLIOTEKA

лик Хвједослављев, па Владимира Ивановића Ламанског, Јана Холог, Стевана Марла Дакснера, Јарослава Вјешина, Мартина Чулена, Павла Доппинскога, дра Јосифа Мирослава Хурбана; слике представљају махом цртице из живота словачког народа, а већином су рађене баш за Sl. poh'ľady. Словаци имају приличан број својих синова уметника, Минхенских љака сликара, па они из родољубља цртају цртеже за тај красни лист све из живота свога народа. Е, то баш и јесте оно, што лигеу тому даје и с те стране праву вредност; а има ту цртежа, да се у свом жанру не би постидили Дезрегерових слика, особито неколико од Јарослава Вјешина. Више вреде за душу народну и његов развитак и скромнији почетци него туђа ако и савршена дела; с тога радије видимо у Sl. poh'ľady-ма оваке лепе цртеже а оригиналне, него да су порастале ал туђинске слике туђинских ма и највећих вештака. (Не можемо, а да баш отворено не пребацимо нашим сликарима, што мало хаје, да се и у нас дигне какав лист с изворним сликама из нашега народнога живота. Не би их то убило ни упаздило; а просто нек им је, и с благословом, што своја велика уметничка дела у стран свет растурују, кад смо ми сиротиња, па им такав посао не можемо наплатити. Осим слика Кретићевих и неколико Пређићевих је ли још који млађи сликар Србин нашао за вредно, да се бар тако одужи свом роду, што би где у српском већем месту изложио своју слику пре, него што оде у бог те пита чије руке, да се никада више у Српство не врати? Чудновато, да се само од списатеља иште родољубља, те да забавља пишу, док књижари све то већма шире своје радње, а и иначе ти свако то гледи само, да се наплати за своју муку!) Браћа Словаци могу се тврдо уздати, да пронасти неће и не дај боже!

— Изашао је ово дана у Сарајеву из земаљске штампарије „Шематизам православне митрополије и архидијецезе Дабро-Босанске“ за године 1884, 1885. и 1886.

— Из „Шабачког Гласника“ прештампане су у засебну књигу „Слике из сеоског живота“, што их је написао Свилеуевски учитељ Јанко Веселиновић. Има у збирци тој свега шест слика, и то: I. „Па прелу“; II. „Одбегла“; III. „Све због дуката“; IV. „Код самртника“; V. „Мали Стојан“ и VI. „Кумова клетва“.

— Професор Фр. Хубад саопштио је опет у „Globus“-у и то у бројевима 19. и 20. ове године расправу једну, и то „О обичајима Словена при зидању куће.“ Расправа доказује темељиту студију извора, из којих је писац своју расправу црпио.

— Као што читамо у „Slovan“-у, изашла је од француског научењака Луја Лежера опет нова књига о Словенству: „Nouvelles études slaves, deuxième série.“ У тој се књизи описује живот Јана Хуса и згодивине Франа Палацког; даље су ту још ови чланци: „Le roman rustique en Bohême“, па онда чланак о Кохановском „Un jubilé littéraire en Pologne“ затим студија о словенској митологији и најпосле „Le nihilisme et la Russie.“

САДРЖАЈ: Грађанска врлина. Песма. Од Војислава. — Арапова одаја у кули Смаил-аге Ченгића. Из Блажујске прошлости. Од Божицара Н. Вршчанина. — Газда-Лука. (Петели) Превео Б. Бранчић. — Мија Бродар. Приповетка из Баната. Написао Милутин Јакшић. (Наставак.) — Иронија у „Увеоцима“. Од Л. Томановића. — Листак. Писао Вука Ст. Караџића Лукијану Мушицком. Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. XVII. — Листићи. Месечни преглед периодичне српске и хрватске књижевности. Месец Октобар — Гласник. — Књижевне новости — Смесице. — Афорисми.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 ф. а. вр. на целу годину, 2 ф. 50 новч. на по године, 1 ф. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 ф. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА У Н. САДУ.

— Из Панчева смо баш сад добили прву свеску дела „Русија“, које је написао D. Mackenzie Wallace M. А Превод тога дела био је још почетком ланске године оглашен а ето је сад тек почео излазити у наклади штампарије Косанића и Поповића. У првој је свесци довршена прва глава „Путовање по Русији“ и друга „О северним шумама“, а започета је и трећа „Својевољно заточење“. Поједине свеске излазиће сваких 14 до 16 дана а стајаће по 3 свеске 1 ф. Друга свеска стоји да ће изаћи 1. Новембра; међутим је 1. Новембар већ прошао а ми је још писмо добили.

С М Е С И Ц Е.

(Споменик Овидију). У „Одјеку“ читамо, да ће се за неколико недеља у Кистенцу у Румунији открити споменик римском песнику Овидију. Где је сада Кистенце, ту су негда били Томи, у којима је Овидије живио у прогонству те и умро. Споменик је израдио Талијанац Ферари. Доле на споменику стоји натпис: Овде почива песник нежне љубави Овидије, жртва своје љубави према појезији. Путниче, ако си кадгод љубио, не заборави рећи: мир нека је пепелу Овидијеу.“

А Ф О Р И С М И.

(Римски.)

II. Рутилија мољаше један пријатељ за неку неправедну ствар, а кад му је Рутилије одби, рече ердито: „Па шта ми вреди твоје пријатељство, кад нећеш да ми учиниш, што од тебе тражим!“ — „А нашто мена твоје пријатељство“, одговори му Рутилије, „кад морам да чиним зарад. тебе оно, што се коси са поштењем.“ Валерије Максим.

Успех даје правац нашем мишљењу. Ко у чемгод успе, тог свет проглашује за вишег човека, а ко не успе, тог проглашује за луду. Плаут.

Наш живот је једна тачка, мање него тачка; па та тачка је подељена на различна доба, да би изгледало, е наш живот има неки простор. Сенека.

Време је благо, које једни штеде а други расипају: једни, трошећи га, могу дати рачуна о својим издатцима, а други не знају да оправдају своја издавања. Нема срамније појаве, него кад какав старац не може ничим другим да докаже, да је дуго живио, него ли својом старошћу. Сенека.

На богат мираз одашње љубав данас своје стреле.

Јувенал.

Први знак тишине и спокојства душе је то, да знаде себи правац дати и остати сама са собом. Право душевно спокојство је плод разума. Сенека

Ти си лепа, то је знано; млада, то је истина; богата; ко може тому противрећи? Али кад се ти сама тим хвалиш, Фабуло, са таким самодопањем, онда ниси ни лепа, ни млада ни богата. Марцијал.